

Meiji-animea?

TEKSTI:
Jari Lehtinen

Vuonna 2005 kiotolaiselta ullaolta tuotiin päivänvaloon löytö, joka saattaa tai ei saata olla vanhin japanilainen animaatio. Tuskin kolmen sekunnin mittaisessa, punaisella ja mustalla käsin filmille maalatussa pätkässä poika maalaa taustalle kirjoitusmerkit "katsudo shashin" (elävät kuvat), kääntyy katsoomaan yleisöään ja kohottaa hatun päästään. Filmi oli mahdollisesti tarkoitettu esitettäväksi taukoamattomana silmukkana, kuten automaattilaitteissa oli tapana.

Taikalyyty, **Reynaudin** praksinoskooppi, jota voisi kuvailla kuvahyrräksi, ja muut 1800-luvun lopun mekaaniset elävän kuvan esityslaitteet eivät olleet Japanissa suinkaan tuntemattomia. Ennen 1900-lukua alan taitajina tunnettiin **Kage, Nozoki, Somato** ja **Utsushi**. Erityisesti Utsushin esitykset nauttivat suosiota Edon varieteesaleissa. Japanilaisista pioneereista Utsushi oli parhaiten verrattavissa Reynaudiin.

Mutta mystisestä filmistä emme muuta tiedäkään. Emme tekijän nimeä, emme valmistusajankohtaa, emmekä edes sitä, onko filmi koskaan esitetty julkisesti. Osakan taideyliopistossa **Natsuki Matsumoto** ja **Nobuyuki Tsugata** kiirehtivät ilmoittamaan, että he uskoivat filmin olevan vanhin säilynyt japanilainen animaatio, peräisin mahdollisesti jopa meiji-kaudelta kymmenen vuotta ennen japanilai-



muraille myydään tylsä miekka, jota hän lähtee kokeilemaan ensimmäiseen sopivaan vastaan tulijaan. Vastaantulija sattuu olemaan sokeaukkeli. Seuraa vertahyötyvä ja raju kaksintaistelu, joka on ohi puolessa sekunnissa, kun sokeapotkaisee samurain tiensä.

Jos anonyymi *katsudo shashin* -filmi voitaisiin todella ajoittaa vuoteen 1907, sillä olisi

missään epämääräisessä yksityislaboratoriossa erakkomaisen keksijän toimesta suuressa salaisuuden hämyssä. Reynaud esitti elokuviaan Pariisissa Musee Grevinin tiloihin perustamassaan Theatre Optiquessa. 28.10.1892 alkaneet esitykset olivat julkisia, itse asiassa niin julkisia, että Reynaudin tuotantoon tutustui seuraavan kahdeksan vuoden ajan kaikkiaan 500 000 pääsymaksun maksanutta uteliasta yleisön edustajaa. 15 vuotta myöhemmät liitutaulukokeilut merkisivät tähän nähden taka-askelta animaation kehityksessä. Yksi harvoja tunnustuksen antajia oli **Walt Disney**, joka tunsikin Reynaudin työt ja teki hänen vaiheistaan näytellyn lyhytelokuvan.

Katsudo shashin on pysynyt mysteerinä. Voi olla, että tuntematonta japanilaista pioneerianimaattoria ei tunnisteta ikinä. Ennen kuin toisin todistetaan, *Namakura katanan* valmistusvuosi 1917 säilyy japanilaisen animaation syntyvuotena. ■

"Voi olla, että tuntematonta japanilaista pioneerianimaattoria ei tunnisteta ikinä."

sen animaation virallista syntymävuotta 1917. Arkeologiseen tyyliin ajoituksessa viitattiin ullaolta löytyneen projektorin valmistusaikaan.

Odottamattomat löydöt jatkuivat 2007, kun Natsuki Matsumoto iski osakalaiselle kirpputorille ja paikallisti sieltä kaksi tuntematonta parin minuutin mittaista vanhaa animaatiota. Osakan Planet Bibliotheque de Cinema tunnisti, että kyseessä olivat **Junichi Kochin** 1917 valmistama *Namakura katana* ja **Seitaro Kitayaman** 1918 tekemä *Urashima Taro*. Elokuvat olivat säilyneet kohtuullisen hyvässä kunnossa, koska ne oli säilytetty paperikoteloissa. Lopullisesti kadonneiksi uskottujen filmien restauroidut kopiot saivat uusintaensi-iltansa 90 vuotta valmistumisensa jälkeen komeassa tilaisuudessa, jossa käytettiin 1910-luvun laitteistoa ja jopa koneenkäyttäjää oli pukeutunut frakkiin ja silinteriin.

Namakura katana on tarina urheasta samuraista, jota ketku puotipuku viilaa linssiin. Sa-

merkittäviä seuraamuksia. Japani nousi silloin animaation pioneerimaaksi Yhdysvaltojen ja Ranskan rinnalle. Amerikkalaiset ja ilmeisesti myös japanilaisten käyttämät alan tarinat alkavat vuosista 1906–1908, jolloin **J. Stuart Blackton** teki elokuvan *Humorous Phases Of Funny Faces* (1906) liitutaalulle piirtämällä. **Emile Cohl** teki samalla tekniikalla *Fantasmagorien* (1908). Japanilaisille heidän animaatiokulttuurinsa vanhentaminen tietysti sopsi.

Valitettavasti japanilaisten yritys venyttää historiaansa taaksepäin on hukkaan heitetty, sillä amerikkalaiset tarinat puhuvat roskaa. Emile Reynaud piirsi selluloidifilmille värianimaatiota jo 1892, eikä tätä tehty

